

مجلس قانون حفاظت رودخانه‌ها و کاهش خطرات سیل را تصویب می‌کند؟

تبعات تصاحب بستر رودخانه‌ها توسط وزارت نیرو

لیلا مرگن خبرنگار

چندی است لایحه «حفاظت رودخانه‌ها و کاهش اثرات سیل» در مجلس اعلام وصول شده است؛ لایحه‌ای که در صورت تصویب مجلس، که به وزارت نیرو اجازه می‌دهد برای بستر رودخانه‌ها قانونا، به نام خود سند بگیرد. اقدامی که به گفته مصطفی نوری پژوهشگر حقوق محیط زیست و منابع طبیعی، خلاف قانون اساسی است و نوعی تصاحب اموال عمومی توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای به حساب می‌آید. فعالان محیط زیست بر این باورند که با تصویب این قانون، به دلیل اخلاف در یکپارچگی مدیریت اکوسیستم، محیط زیست کشور با بحران‌های جدی مواجه خواهد شد.

چند سالی می‌شود که فعالان محیط زیست در حال مبارزه با وزارت نیرو برای تصاحب نکردن بستر رودخانه‌ها هستند. اقدامی که در دولت قبل به واسطه امضای یک تفاهمنامه بین «منصور مسعود» رئیس وقت سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری (منابع طبیعی و آبخیزداری) با وزارت نیرو به مرحله اجرا رسید. نتخستین اخبار مربوط به تلاش وزارت نیرو برای تصاحب و مالکیت پهنه‌های آبی، با صدور سند مالکیت برای تالاب انزلی در سطح افکار عمومی مطرح شد.

در ابتدای سال گذشته بود که از سند تالاب انزلی به نام وزارت نیرو رونمایی شد. سازمان‌های حفاظت محیط زیست و منابع طبیعی در این فقره بموقع واکنش نشان دادند و این سند ابطال شد اما درباره سند مالکیت رودخانه‌ها، مسعود منصور در اول خرداد ماه سال ۱۴۰۰ به رسانه‌ها اعلام کرد: «طبق تفاهمی با وزارت نیرو، مالکیت بستر رودخانه‌ها تا درجه پنجم و آبراهه‌ها به نام سازمان جنگل‌ها است و برای رودخانه‌های درجه ششم به بعد به نام وزارت نیرو سند صادر شده است.»

اما گویا داستان فراتر از این حرف‌ها بود. وزارت نیرویی که به واسطه یک تفاهمنامه با سازمان جنگل‌های وقت (در سال ۹۷) حریم و بستر رودخانه‌های شمال کشور را با قیمت‌های گزاف اجاره می‌داد، توانسته بود برای بخشی از رودخانه‌های کشور سند مالکیت دریافت کند. البته مسئولان سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری و دود تفاهمنامه سال ۹۷ را به کلی تکذیب کرده‌ند و به رسانه‌ها اعلام کردند که اجاره حریم وبستر رودخانه‌ها بر اساس آیین‌نامه‌ای انجام می‌شود که وزارت نیرو در دولت تصویب کرده است.

■ **صدور سند مالکیت برای ۳۲۶ هزار هکتار رودخانه**

آن‌طور که «حسین زمانی» مدیرکل دفتر حقوقی شرکت مدیریت منابع آب ایران در اسفند ماه سال گذشته اعلام می‌کند، همسو با سیاست‌های کلان قوه قضائیه و برنامه‌های اعلام شده ریاست جمهوری، برای بالغ بر ۳۲۶ هزار هکتار پهنه آبی شامل بستر رودخانه، اراضی سدها و… سند مالکیت با همکاری سازمان ثبت اسناد

و املاک کشور و شرکت‌های آب منطقه‌ای صادر شده است.

اوژ تدوین و بررسی دولایحه مهم با عنوان «حفاظت رودخانه‌ها و کاهش خطرات سیل» و «قانون آب» در کمیسیون امور زیربنایی هیأت دولت خبر می‌دهد که هدف آن اصلاح سازکارهای مدیریت آب است.

■ **صدور سند مالکیت، اقدامی خلاف قانون**

حالا چندی است از مجلس خبر می‌رسد که «قانون حفاظت رودخانه‌ها و کاهش خطرات سیل» که به وزارت نیرو اختیار دریافت سند مالکیت برای رودخانه‌ها را اعطا می‌کند، در خانه ملت اعلام وصول شده است. اما آیا وزارت نیرویی که تاکنون در حفظ حریم و بستر رودخانه‌ها موفق نبوده و خود اقدام به اجاره دادن این حریم‌ها می‌کند، با تصویب این قانون خواهد توانست به وظیفه قانونی خود یعنی مقابله با دخل و تصرف در حریم و بستر رودخانه‌ها عمل کند تا اثرات ناشی از سیل را کاهش دهد؟

مصطفی نوری در گفت‌وگو با «ایران» عنوان می‌کند: صدور سند مالکیت برای بستر انهار، مسیل‌ها و آبراهه‌ها، در فرایندی مستقل از سایر عرصه‌های ملی، خلاف قانون اساسی، حقوق بنیادین و فاقد هرگونه جاهت قانونی، علمی و فنی است.

او صدور سند برای وزارت نیرو را امری نادرست توصیف می‌کند و بر این باور است که باید پیشنهادات و لوایح مرتبط با این مسأله از دستور کار خارج شود.

او با تأکید بر جامع‌نگری در امر حکمرانی و مدیریت ادامه می‌دهد: مدیریت منابع طبیعی باید با رعایت قواعد طبیعی حاکم بر اکوسیستم‌ها انجام شود، اما متأسفانه بعضی دستگاه‌های اجرایی کشور بدون توجه به این اصول و حتی برخلاف قوانین بنیادین و قانون اساسی کشور، در حال فشار به مراکز قانونگذاری برای وضع قوانینی هستند که بعضی از اجزای این موهبت الهی از جمله بستر و حریم رودخانه‌ها و آبراهه‌ها را تملک کنند.

■ **ناتوانی وزارت نیرو در اجرای قانون**

این پژوهشگر حقوق محیط زیست و منابع طبیعی اضافه می‌کند: نتیجه چنین رفتارهایی برهم خوردن یکپارچگی اکوسیستم، ایجاد متولیان متعدد سازمانی، اتخاذ تصمیمات متناقض و خسارات عظیم و گسترده برای کشور خواهد بود.

او بیان می‌کند: ارزیابی‌ها در خصوص قانون ملی شدن آب، بیانگر جامع بودن نسبی آن است و این امر در گزارش کارشناسان کنفرانس اکافه در سال ۱۹۶۷ در شهر بانکوک نیز بیان شده است، بنابراین عدم توفیق وزارت نیرو در مدیریت آب و تصرفات گسترده در بستر و حریم رودخانه‌ها که از آن به عنوان مهم‌ترین دلیل برای تغییر مالکیت یاد می‌شود، ناشی از ناتوانی این وزارتخانه در اجرای وظایف مصرح قانونی از جمله مفاد تبصره ۴ ماده ۴ قانون توزیع عادلانه آب است. نوری تأکید می‌کند: با توجه به دلایل فنی و

در حین بارگیری از کامیون، رانندگان به دلیل بار زیاد در کنار جاده می‌ایستند.

حقوقی متعدد، ضرورت دارد از هرگونه شکاف در جامعیت مدیریت منابع طبیعی کشور پرهیز شود، بنابراین از مجلس تقاضا می‌شود تمامی لوایح مرتبط با موضوع آب و بستر رودخانه و آبراهه‌ها از دستور کار خارج شود و با سیاست‌هایی که عملاً مشکلات کولوژیکی، اقتصادی واجتماعی فراوانی برای کشور ایجاد می‌کند و امنیت ملی را به هم زند، محکوم به شکست و زمینه‌ساز تشدید مشکلات و بحران‌های زیست محیطی واجتماعی به نام شرکت‌های آب منطقه‌ای(سهامی خاص) خلاف نص قانون اساسی و قوانینی است که با رای مستقیم مردم وضع شده‌اند. تمامی این قوانین بر مالکیت عمومی و غیرقابل تملک و انتقال بودن عرصه‌های منابع طبیعی و سطح بستر رودخانه‌ها تأکید دارند.

نوری ادامه می‌دهد: اصول ۴۴، ۴۵، ۴۹، ۵۰، ۸۳ قانون اساسی، اصل ملی کردن جنگل‌ها و مراتع، اصل ملی کردن آب‌های کشور بر مالکیت عمومی و غیرقابل تملک بودن عرصه‌های طبیعی تأکید دارند. به گفته او، درخواست صدور سند مالکیت به نام شرکت‌های آب منطقه‌ای(سهامی خاص) مغایر قوانین عادی شامل ماده ۲ قانون ملی شدن جنگل‌ها و تبصره ۳ ذیل آن؛ ماده ۱ قانون آب و بهره‌برداری از جنگل‌ها؛ ماده ۳۹ و ۵۶ قانون حفاظت بهره‌وری در بخش کشاورزی و منابع طبیعی و مواد ۲۴، ۲۵ و ۲۶ قانون مدنی است.

در حین بارگیری از کامیون، رانندگان به دلیل بار زیاد در کنار جاده می‌ایستند.

■ **برهم زدن پیوستگی اکوسیستم به شکست منتهی می‌شود**

این پژوهشگر از وجود دلایل فنی، اکولوژیکی واجتماعی برای مخالفت با صدور سند مالکیت رودخانه‌ها خبر می‌دهد.

او یادآور می‌شود: هر سیاست و قانونی که جامعیت و پیوستگی اکوسیستم‌های طبیعی را بر هم زند، محکوم به شکست و زمینه‌ساز تشدید مشکلات و بحران‌های زیست محیطی واجتماعی است. نوری عنوان می‌کند: گستردگی شبکه پیوسته انهار و رودخانه‌ها به عنوان اکوسیستم‌های رودخانه‌ای و ارتباط کامل و غیرقابل افراز و تفکیک آنها از اکوسیستم‌های خشکی و کرانه رودخانه‌ها در عرصه حوضه‌های آبخیز کشور، مدیریت این عرصه‌ها را دچار مشکل می‌کند.

به گفته او، با رویکرد مدیریت جامع سرزمین (از سرشاخه‌ها تا مصب) و پیشگیری از گسست رودخانه‌ای و ارتباط کامل و غیرقابل افراز و تفکیک آنها از اکوسیستم‌های خشکی و کرانه رودخانه‌ها و جلوگیری از انقطاع اکولوژیکی-

اجتماعی-سازمانی بر هم زنده تعادل در چرخه‌های آب، مواد وانرژی، لازم است جامعیت و پیوستگی در حکمرانی و مدیریت منابع طبیعی حفظ شود.

این کارشناس تأکید می‌کند: با اجرای این

تصمیم زمینه گسترش ساخت و سازهای غیراصولی، آلاینده و ناهمگون با طبیعت، فراهم می‌شود. ضمن آنکه تخریب و تصرف عدوانی بر

■ سه‌شنبه ۱۸ بهمن ۱۴۰۱
■ سال بیست و نهم
■ شماره ۸۱۲۳

بدعتی خطرناک به نام «زمین خواری»

هستی‌بختباری روزنامه نگار

رئیس سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور، ثبت سند مالکیت رودخانه‌ها به نام وزارت نیرو را بدعتی خطرناک می‌داند که به زمین خواری می‌انجامد. همین دلنگرانی باعث شد تا «عباسعلی نوپخت» چندی

پیش دست به قلم شود و در نامه‌ای به «حسن بابایی» رئیس سازمان ثبت اسناد و املاک خواستار جلوگیری از این اتفاق با هدف صیانت از منابع طبیعی شود. نوپخت در این نامه قوانین مصوب بهارستان را یادآور می‌شود و می‌نویسد: «حسب احکام قانونی، وظیفه تثبیت حاکمیت دولت روی عرصه و اعیانی منابع ملی و دولتی و حفاظت و حراست از آنها بر عهده سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور گذارده شده است.» او صدور سند به نام وزارت نیرو را باعث گسترش پدیده شوم زمین خواری در اراضی ملی کشور (حفظ انفال) می‌داند و می‌نویسد: «رودخانه‌ها به‌عنوان شریان‌های طبیعی و حیاتی منابع طبیعی و جزء لاینفک عرصه‌های طبیعی نه‌تنها قابلیت جداسازی نداشته، بلکه به لحاظ فنی جزئی از اکوسیستم حیاتی (همانند خاک و سایر اجزای یک اکوسیستم) است و تفکیک آن منطقی و کارشناسی نبوده و به همین دلیل در هیچ یک از احکام و قوانین جاری، مالکیتی برای سایر دستگاه‌ها لحاظ نشده است.» قانون هم حرف نوپخت را تکرار می‌کند.

براساس بند اول ماده ۱ قانون ملی شدن جنگل‌ها، همه عرصه و اعیان جنگل‌ها، مراتع، بیشه‌ها و اراضی جنگلی به‌عنوان اموال عمومی متعلق به دولت به مفهوم عام کلمه بوده و بنابراین تغییر هرگونه سند به نام سایر دستگاه‌ها در خصوص اموال عمومی موصوفه، هیچ توجیحی نداشته و موجب تحمیل هزینه‌های هنگفت، صرف زمان بسیار برای دولت و امکان سوءاستفاده برای سودجویان را مهیا خواهد کرد و مغایر با قوانین و اصول یکپارچگی مدیریت و حفاظت و توسعه پایدار در عرصه‌های ملی است. عباسعلی نوپخت با اشاره به ماده ۳۲ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع، تأکید می‌کند که نمایندگی دولت در مورد حقوق مالکیت مربوط به عرصه و اعیانی جنگل‌ها، مراتع و بیشه‌های طبیعی و اراضی جنگلی از وظایف و اختیارات سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری است و مالکیت دولت بر عرصه‌های منابع طبیعی هیچگونه محدودیت و منعی برای انجام فعالیت‌ها و قوانین و مقررات سایر دستگاه‌ها ایجاد نمی‌کند. به گفته رئیس منابع طبیعی و آبخیزداری کشور، سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور به‌دلیل وظایف ذاتی و داشتن پشتوانه‌های قانونی برای پیگیری تعدی و تعرض به منابع طبیعی (انفال) هم از ابعاد کیفی و هم حقوقی، امکان جلوگیری و برخورد قانونی با متخلفان را داراست.

■ **تعیین وظیفه وزارت نیرو**

نوپخت تأکید می‌کند: تبصره یک ماده ۲ قانون توزیع عادلانه آب مصوب سال ۱۳۶۱ هم صرفاً تعیین پهنای بستر و حریم رودخانه‌های دائمی را به‌عهده وزارت نیرو گذاشته است. همچنین قانونگذار در تبصره‌های چهارگانه ذیل ماده (۲) قانون توزیع عادلانه آب، ضمن پرهیز از ورود به مباحث مالکیتی نسبت به تعیین حدود وظایف وزارت نیرو اقدام کرده و آن را شامل تعیین پهنای بستر، حریم، تبصره و تعیین حریم مخازن و تأسیسات آبی دانسته است.

نوپخت انتقال اسناد رودخانه به‌نام امور آب را فاقد هرگونه جاهت قانونی دانسته و می‌گوید: «در صورت تعیین حد بستر قانونی از ناحیه وزارت نیرو و ارائه نقشه‌های بستر رودخانه‌های دائمی و طبیعی امکان جامعی‌رانی روی نقشه‌های کاداستر توسط سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور میسر خواهد بود. لذا ضرورت دارد با نگاه ملی و پرهیز از بخشی‌نگری، از تکه تکه شدن اراضی ملی به انتحاء و عناوین مختلف از جمله بستر رودخانه‌ها و نظایر آن و نقض حاکمیت یکپارچه منابع ملی کشور جلوگیری گردد.» او با توجه به اقدامات برخی از واحدهای ثبتی نسبت به صدور سند حریم و بستر رودخانه‌ها به نام امور آب از رئیس سازمان ثبت اسناد خواست با تدابیر لازم از پایه‌گذاری از بدعتی خطرناک که می‌تواند حفظ اموال عمومی و بیت‌المال را تهدید کند، جلوگیری کند.

■ **درآمدسازی جدید!**

کارشناسان منابع طبیعی پیش‌تر در گفت‌وگو با «ایران» به یک نکته قابل تأمل اشاره کرده‌اند. تغییرات دائمی بستر رودخانه‌ها در طول زمان به دلایل افزایش یا کاهش میزان دبی آب، موجب می‌شود که مسیر و محدوده بستر دائماً دچار تغییر شود. آنها می‌گویند: «قطعاً این امر با تعیین مختصات جغرافیایی دقیق در راستای استانداردهای کاداستر در تعارض بوده یا به‌عبارتی برای بستر ناپایدار امکان صدور سند مالکیت به دلیل تغییرات سالیانه غیرمنطقی بوده و به‌هیچ‌وجه امکان‌پذیر نخواهد بود.» این کارشناسان و از جمله «رضا افلاطونی» می‌پرسند آیا آن زمان دوباره باید بستر جدید هم به نام وزارت نیرو سند مالکیت بخورد؟ تکلیف بستر قدیمی خشک شده، چه می‌شود؟ این گمانه‌زنی هم توسط آنها وجود دارد که وزارت نیرو با توجه به کاهش سدسازی‌ها با مالک شدن بستر رودخانه‌ها به دنبال درآمدسازی جدید است. وزارت نیرو پیش از این هم تلاش کرده بود تا ۴۲ تالاب کشور را به مالکیت خود در آورد. مخالفت سازمان حفاظت محیط زیست کشور به‌عنوان دستگاه ناظر و منابع طبیعی به عنوان دستگاه مالک و نماینده دولت، اجازه این اتفاق را نداد.

■ **ایستاد: اسماعیل برات**، معاون نظارت و ارزیابی خدمات گردشگری کشور درخصوص ساختمان‌های نالیمن در تهران گفت: بنا بر استعلامی که از اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان تهران گرفته شده، هیچ‌یک از هتل‌ها و تأسیسات گردشگری واقامتی تهران تا کنون «اخطار ساختمان نالیمن» دریافت نکرده‌اند و در آن فهرست قرار ندارند و تا کنون هم شکایت و هشداری نداشته‌اند.

■ **مهر: حجت‌الاسلام عبدالحسین خسروپناه**، دبیر شورايعالي انقلاب فرهنگی گفت: معاونت میراث فرهنگی نسبت به تشکیل و فعال سازی راهیان میراث فرهنگی مشابه راهیان نور و راهیان پیشرفت اقدام کند.

■ **ایستاد: غلامرضا ابدالی**، سرپرست دفتر حفاظت و مدیریت حیات وحش سازمان حفاظت محیط زیست درپی خبر منتشر شده مبنی بر جفت‌گیری «ایران» و «فیروز» ضمن تأیید این خبر اظهار کرد: این دو یوزبلینگ آسیایی نیاز به اقدام خاصی ندارند و باید روال طبیعی را طی کنند. اگر «ایران» باردار شود، احتمالاً اردیبهشت‌ماه زایمان می‌کند.

تهران

گزارش

خبر در خبر